

NAŠ IZBOR

Snažan roman bez moraliziranja

Zrinka ZORČEC

Većini je talijanski intelektualac Pier Paolo Pasolini (1922.- 1975.) poznat kao provokativan filmski autor, ali ovih je dana u nakladi izdavačke kuće »Disput«, u biblioteci »Na tragu klasika«, izašao njegov romaneskni prvijenac. Tako će ljubitelji njegove filmografije moći doznati kako izgleda Pasolini na papiru, a ne samo na celuloidnoj traci.

»Uličare« je Pasolini objavio 1955. i njime odmah polučio golem uspjeh kod čitatelja, ali i na se navukao bijes javnosti koja je rezultirala čak i podnošenjem tužbe talijanske vlade protiv Pasolinija i njegova urednika Garzanija zbog neizmjerne opscenosti romana. Pasolinijevi dječaci s ulice, sinovi života u beznađu, govore jezikom ulice, odnosno dijalektom dobrano urešenim sočnim psovka, što je bila novina, i to očito ne dobrodošla u talijanskoj književnosti. Naime, hiper-realistični »Uličari« donose živote Drugih, onih za koje najradije ne bismo ni znali da postoje, a kamoli da nas svojom

Pier Paolo Pasolini, »Uličari«, Naklada Disput, Zagreb 2009., str. 258

brutalnom okrutnošću proisteklom iz bijede provociraju i uznemiravaju.

Premještanjem rubnoga u samo žarište i minucioznim pripovijedanjem niskim stilom o likovima koji su do tada bili smatrani nedostojnima visoke književnosti, Pasolini je malograđanskoj Italiji pedesetih godina razorio iluziju da je »ološ iz predgrađa« izumro tijekom Drugoga svjetskog rata.

Priča prati život fakina Rica, dječaka-simbola ondašnjega Rima, neodgojenoga, nepismenoga, gonjenoga instinktom za preživljavanje koji ne preza ni pred čime kako bi opstao. Prateći razvoj Rica od nestašna dječarca preko objesna mladića do okorjela kriminalca kojeg ne dira ni smrt prijatelja iz djetinjstva, i to sve bez podilaženja čitateljskom ukusu, Pasolini je ispisao snažan roman koji zahtijeva visoku čitateljsku koncentraciju jer nema onih pasusa u kojima pripovjedač moralizira o svojim junacima kako biste barem nakratko odahnuli od žestine života na stranici. Jer to nisu mogli ni »uličari«.

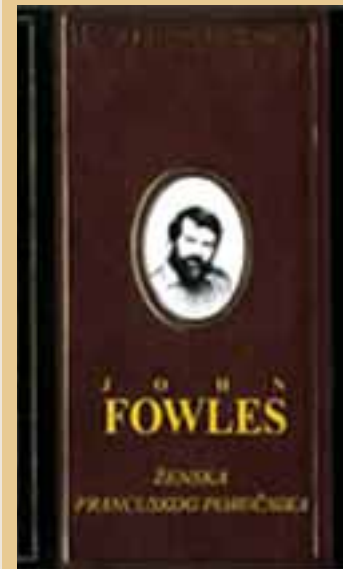
LITERARNI UŽITAK

Preporuka Tatjane Jukić

Intimno prije svega

Ako govorim o literarnom užitku, to pretpostavlja stanovitu intimnost. To pretpostavlja intimnost čak i kad se književnost postavi posve kao javna stvar, ili kad se konzumira kao javna stvar - kao na primjer sada, dok o tome užitku pišem za *Vjesnik*, čitatelju kojega jedva da mogu zamisliti. Upravo zato užitak u književnosti remeti, unaprijed i prije svega, sve što uopće možemo zamisliti kao granicu između javnoga i privatnoga, između sebe i drugoga; i upravo tu, gdje remeti sve što možemo zamisliti kao granicu između sebe i drugoga, književnost je unaprijed i prije svega politična.

Zato čitatelju, ovdje, želim »Žensku francuskog poručnika« Johna Fowlesa. To je roman o intimnome odnosu dvoje viktorijanaca, ujedno roman gdje autor 1967. ispovijeda neočekivanu bliskost s ljubavnicima o kojima piše, od kojih ga dijeli točno stotinu godina ratova, revolucija, filozofije i psihoanalize. Odnos dvoje viktorijanaca, koji radikalno mijenja sve što su dotad poznavali kao intimnost i sve što su dotad za-

John Fowles: »Ženska francuskog poručnika«, Školska knjiga, Zagreb, 1999., str. 492

mišljali kao granice samih sebe, odgovara tako razornome spektaklu literarnoga domišljanja. Naime, sve što Fowles dotad zamišlja kao sebe, ili kao autora, remeti se i premješta u strašnoj, intimnoj interakciji njegova glasa i priče koju pripovijeda. Pa se ni viktorijanska ljubavna priča, ni ispovijest o njezinu pisanju ne mogu završiti nego melankolično, već zato što uopće završavaju.

Pritom je kod Fowlesa ponajmanje riječ o nekakvoj rehabilitaciji viktorijanske kulture za seksi i revolucionarne šezdesete. Prije se radi o najavi melankolije koja prijeti svaki put kad užitak više ne prijeti zamislivim granicama između javnoga i privatnoga, između sebe i drugoga: a upravo je to bilo obećanje šezdesetih. I upravo to ostaje obećanje književnosti: nimalo slučajno, Fowles čitatelja draži istim rizikom, istim znanjem, istom moći i melankolijom. I parafrazira Baudelairea: »Tu le connais, lecteur, ce monstre délicat, / Hypocrite lecteur, -mon semblable, -mon frere!«

ZANIMLJIVOSTI IZ SVIJETA KNJIGE

TKO ĆE BITI NOVI NOBELOVAC

Oz, Djebar, Magris

Kad bi naši ljubitelji kladionica više čitali, možda bi se i kod nas moglo zaraditi na predviđanju budućega nobelovca za književnost. Izraelski romanopisac Amos Oz prvi je prema ljestvici internetskog portala za kladenje Ladbrokes.

Iako se do sada pokazalo da sva predviđanja mogu pasti u vodu i da Nobela često odnesu autsajderi, neki će sigurno na ovim predviđanjima i zaraditi. Ako se osvrnemo samo na prošlogodišnjeg pobjednika, Le Clézio bio je daleko od vrha ljestvica koje su se slagale prije proglašenja.

Iza Oza, čije se knjige eseja i članaka »Kako izliječiti fanatika« te roman »Priča o ljubavi i tmini« mogu čitati i na hrvatskome jeziku,

Amos Oz

ku, nalaze se alžirska književnica Assia Djebar, španjolski pisac Juan Goytisolo te američki književnici Joyce Carol Oates i Philip Roth.

Među prvom desetorkom,

prema kladionici, nalaze se neka domaćim čitateljima možda poznatija imena - Talijani Claudio Magris i Antonio Tabucchi te japanski pisac Haruki Murakami. [I. Kotarac]

GLASOVITI PISAC RADIO ZA TAJNU SLUŽBU

Enigma zvana Tolkien

Književnik J. R. R. Tolkien, jedan od najčitanijih pisaca prošloga stoljeća, djelovao je kao agent tajne službe. Naime, nedavno otkriveni dokumenti pokazali su da je Tolkien radio za britansku vladu neposredno prije početka Drugoga svjetskog rata.

Autor slavne trilogije »Gospodar prstenova« te ništa manje popularnog »Hobita«, koji su do sada prodani u više od 150 milijuna primjeraka, sa skupinom odabranih intelektualaca radio je na dešifriranju nacističkih šifri u centru u Buckinghamshireu. Tolkien je, kao jedan od vodećih svjetskih filologa, bio iznimno vješt u stvaranju novih jezika, kao i u čitanju starih, pa i odumrlih jezika, stoga zainteresirano-

J.R.R. Tolkien kao vojnik, 1916.

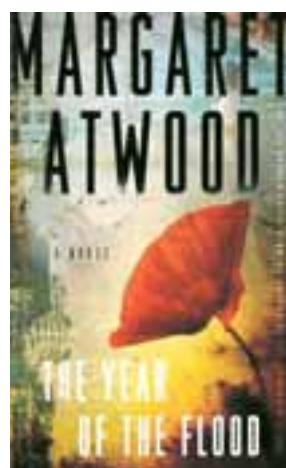
st tajnih službi za njegove usluge zapravo i ne začuđuje.

Samo godinu u pol nakon što je objavio knjigu »Hobit« (1937.), Tolkien je pro-

šao obuku u tajnoj vladinoj školi - Government Code and Cypher School. Tolkienu je ponuđen stalan angažman u tajnoj službi, no on je odbio služiti kao tajni agent i vratio se svojoj profesuri na Sveučilištu Oxford, gdje je slovio kao jedan od najvećih filologa i stručnjaka za nordijske jezike i književnost.

Specijalna tajna skupina, znana pod imenom »enigmatski stroj«, u kojoj je radio i čovjek koji će kasnije uspjeti u dešifriranju njemačkoga tajnog koda, Alan Turing, s uspjehom u zadatku odgonetavanja šifre, pomogla je u presretanju njemačke mornarice i tako neposredno spasila Britaniju od nacističke invazije. [Neben Svilar]

INOZEMNI HIT

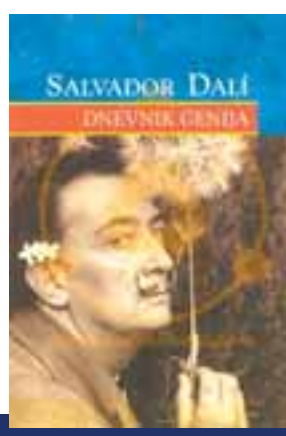

Margaret Atwood: »Godina potopa«

Epidemije i poplave bez vode

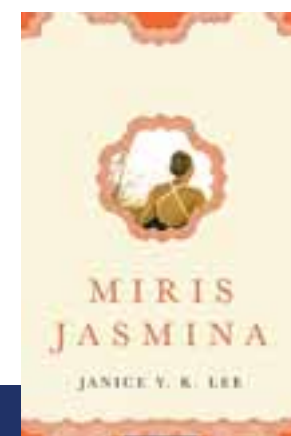
Promišljanja o kraju čovječanstva i nesagledivim posljedicama uništavanja prirode i gomilanja naružanja veoma su često predmetom zanimanja umjetnika. Ovoga puta dolaze u obliku romana »Godina potopa« kanadske spisateljice Margaret Atwood. Svijet u koji je smještena ova priča neobičan je spoj suvremenog društva i fikcije, a bogata galerija likova suočena je s prijetećom i nezaustavljivom epidemijom. Njeni likovi pritom nisu znanstvenici i političari koji pokušavaju pronaći rješenje već pojedinci s margina društva od kojih se svatko na svoj način nosi s kataklizmom. Nade čovječanstva pri tom su male i usmjerene prema dvojici glavnih junaka, Jimmyju i Crakeu i njihovim pokušajima da nađu protuotrov. Gdje je kraj svijeta, tu je i proročanstvo koje se ne smije ispuniti, a u romanu Margaret Atwood njega su predvidjeli takozvani Božji vrtlari i zovu ga »potop bez vode«.

USKORO U KNJIŽARAMA

Salvador Dali: »Dnevnik genija«, Šareni dućan, Koprivnica

U dnevniku Salvador Dali opisuje razdoblje od 1952. do 1963. godine, razdoblje u kojem je ovaj slikar uživao status planetarne zvijezde. Tri su osnovne teme kojima se Dali bavi u svome dnevniku. Prva je Salvador Dali, druga je Salvador Dali, a treća Salvador Dali. No, književni talent jasno je izražen u ovoj fascinirajućoj knjizi kao i u drugim literarnim eksperimentima ovoga legendarnog nadrealista. Dalijev dnevnik fascinantan je putokaz kroz nepregledni labirint jednoga genijalnog uma.

Janice Y. K. Lee: »Miris jasmina«, Naklada Ljevak, Zagreb

Tek što se doselio u Hong Kong iz Engleske, Will Truesdale se zaljubljuje u prekrasnu Euroazijku Trudy Liang. Godina je 1942. i njihova je ljubavna priča ugrožena japanskom invazijom. Kritičari romaneskni prvijenac Janice Y. K. Lee »Miris jasmina« opisuju kao pronicljiv, elegantan i atmosferičan roman bogat intrigama, romansama i izdajama koji donosi oštroman prikaz hongkonške elite koja je zaronila u iskustvo rata.

Pripremili: Vedran Jerbić i Neven Svilar